

1901/16 від 14.04.2023

ЧАСТИНА I. Слов'янські мови: російська мова

ЛЕКСИКОЛОГІЯ. ФРАЗЕОЛОГІЯ. ЛЕКСИКОГРАФІЯ

1. Слово як основна одиниця російської мови, його основні ознаки та функції.
2. Лексичне значення слова. Багатоаспектність вивчення лексичного значення у сучасній лінгвістиці. Основні типи лексичних значень слова (концепція акад. В. В. Виноградова та сучасні теорії).
3. Структура лексичного значення. Типологія сем.
4. Моносемія та полісемія у російській мові. Питання про лексико-семантичні варіанти багатозначного слова. Способи утворення полісемії. Метафора та метонімія як види перенесення найменувань та переосмислення значень у російській мові.
5. Лексична омонімія у російській мові. Типи лексичних омонімів за походженням та структурою. Словники омонімів російської мови.
6. Лексичні синоніми в російській мові. Синонімічний ряд та його домінанта. Синонімічне гніздо. Типи синонімів, їх семантичні та стилістичні функції. Словники синонімів.
7. Антонімія у російській мові. Структурні та семантичні типи антонімів. Словники антонімів російської мови.
8. Системні відносини у російській лексиці: парадигматичні, синтагматичні, епідигматичні відносини. Способи їхньої структурації. Лексичні мікросистеми.
9. Склад російської лексики з погляду її походження. Історичні та етимологічні словники російської мови.
10. Склад російської лексики з погляду активного та пасивного запасу. Неографічні видання 70–80-х років. та останніх років.
11. Склад російської лексики за стильовою приналежністю та емоційно-експресивною забарвленістю.
12. Фразеологія як розділ науки про російську мову. Концепція фразеологічної одиниці. Основні типи фразеологічних одиниць у концепції В. В. Виноградова та сучасних теоріях, їх диференціальні ознаки.
13. Лексикографія як розділ науки про російську мову. Лінгвістичні та енциклопедичні словники. Тлумачні словники російської мови як основний лексикографічний тип (загальна характеристика).

ФОНЕТИКА. ФОНОЛОГІЯ. ОРФОЕПІЯ.

14. Предмет та завдання курсу “Фонетика”. Описова, історична, порівняльна, загальна фонетика. Методи вивчення фонетики. Практичне значення фонетики. Зв'язок фонетики з іншими розділами мовознавства.
15. Фонетичне членування мовного потоку. Фраза, мовленнєвий такт (синтагма), фонетичне слово. Сегментні та суперсегментні фонетичні одиниці.
16. Мовний апарат людини. Функціонування різних частин артикуляційного апарату в процесі створення мовлення. Активні та пасивні органи мови. Інструментальні методи вивчення артикуляції звуків.
17. Виділення звуку у мовному потоці. Аспекти характеристики звуку (артикуляційний, акустичний, багатофункціональний). Підстави поділу звуків на голосні та приголосні.
18. Артикуляційна характеристика голосних звуків. Акомодация. Голосні в ненаголошеній позиції: редукція голосних.
19. Артикуляційна характеристика приголосних. Шумні (глухі та дзвінкі) та сонорні приголосні. Тверді та м'які приголосні, їх артикуляційні відмінності. Класифікація приголосних за місцем і способом створення, конфігурацією язика.
20. Визначення звуку з акустичної точки зору. Висота, сила, тривалість та тембр – основні акустичні характеристики звуку мови. Акустична класифікація звуків російської мови (класифікація Г. Фанта та М. Халле). Співвідношення артикуляційної та акустичної класифікацій звуків.

21. Склад. Типи складів. Різні теорії мови (експіраторна, сонорна, динамічна, теорія м'язової напруги та ін.). Основні правила складоподілу.
22. Словесний наголос у російській мові. Характер та особливості наголосу. Енклітики та проклітики. Побічний наголос. Фразовий, тактовий та логічний наголос.
23. Інтонація. Основні типи інтонаційних конструкцій у російській мові. Розрізняльна роль інтонації.
24. Концепція фонем. Перцептивна та сигніфікативна функції фонем. Позиційні та непозиційні чергування. Сильні та слабкі позиції фонем. Гіперфонем. Московська, Ленінградська, Празька фонологічні школи. Фонологічна концепція, представлена у пізніх роботах Р.І. Аванесова.
25. Склад голосних фонем російської мови. Диференційні та інтегральні ознаки голосних фонем. Особливості наголошеного вокалізму. Ненаголошений вокалізм: акання, ікання.
26. Склад приголосних фонем. Позиційні чергування приголосних фонем. Чергування глухих і дзвінких шумних. Сильні та слабкі позиції приголосних за твердістю-м'якістю. Чергування свистячих і шиплячих. Чергування з нулем звуку ("невимовні приголосні").
27. Орфоепія. Поняття орфоепічної норми. Норма та варіативність. "Молодша" та "старша" норми. Походження та розвиток норм російської літературної вимови. Причини порушення норм. Стилї вимови. Основні орфоепічні словники та довідники.
28. Основні норми російської літературної вимови у сфері голосних.
29. Основні норми російської літературної вимови у сфері приголосних. Якість окремих приголосних. Вимова дзвінких та глухих приголосних. Пом'якшення приголосних перед м'якими приголосними. Подвійні приголосні. Вимова сполучень приголосних. "Невимовні" приголосні.
30. Вимова деяких граматичних форм. Вимова по батькові у поєднанні з іменами. Чоловічі імена разом із по батькові. Фонетика іншомовних слів. Російська сценічна вимова.

МОРФЕМІКА ТА СЛОВОТВІР

31. Теоретичне та практичне значення морфеміки. Російська мова як мова синтетичного ладу – флективна, фузійна. Основні поняття морфеміки - "морфема", "морф", "аломорфи" та ін. Класифікація морфем. Ознаки різних типів морфем.
32. Процедура морфемного аналізу – методи похідності та залишкового членування – стосовно слів різних структурних типів. Членовані та нечленовані слова. Словники морфем, їхні завдання. Науковий морфемний аналіз у порівнянні зі шкільним розбором слова за складом.
33. Корінь слова. Вільний та пов'язаний корінь. Поняття словотвірного гнізда, вершини словотвірного гнізда. Відмінність словотвірного гнізда від кореневого, лексичного (А. Н. Тихонов). Історичні чергування звуків, варіювання кореня. Явище опрощення. Історичні зміни у морфемній будові слова, їх результати – у працях вчених Казанської лінгвістичної школи. Унікальний корінь.
34. Роль словотвору у формуванні мовної картини світу: словотворчі процеси як відображення систематизуючої роботи людського мислення, різна роль похідних та непохідних слів у поданні світу (Є.С.Кубрякова). Основні наукові поняття - "мотивація", "мотивуюче слово", "мотивоване слово" та ін. Словотвірні словники, їхні завдання.
35. Морфологічні та неморфологічні способи словотворення. Проста та комбінована афіксація. Складання, види складання. Аббревіація.
36. Твірна основа та словотвірний формант – два складники наукового словотвірного аналізу. Морфонологічні зміни в основі у процесі словотвору. Словотвірний формант у вузькому (робочому) та широкому (науковому) розумінні (РГ-80). Синхронічний словотвірний аналіз, його відмінність від діахронічного. Гетерохронність словотвору.
37. Словотвірний тип, параметри опису словотвірного типу в АГ-70 та РГ-80. Пізнавальна цінність поняття «словотвірний тип». Продуктивність – непродуктивність, формальна та семантична регулярність словотвірного типу. Узувальне та okazіональне словотворення.

38. Словотвірне значення, його відмінність від лексичного значення слова та граматичного значення. Роль словотвірного значення у формуванні лексичного значення похідного слова. Концепція внутрішньої форми. Фразеологізація словотвірного значення. Пізнавальна цінність поняття «словотвірне значення» для оволодіння мовою як системою. Синтаксична деривація та лексична.
39. Порівняльна характеристика морфемного та словотвірного аналізу: об'єкт, мета, методи, процедура, результат. Прокоментуйте тезу про те, що морфемна структура слова – це його застигла генеалогія (О.С.Кубрякова, В.В.Лопатін).

МОРФОЛОГІЯ

40. Предмет та завдання морфології. Слово та словоформа. Словоформа як об'єкт вивчення у морфології. Поняття парадигми, типи парадигм. Граматичне значення (ГЗ), засоби та способи його вираження. Відмінність ГЗ від лексичного та дериваційного. Морфологічна категорія (МК) як система протиставлених один одному граматичних значень, виражених певними граматичними показниками.
41. Самостійні та службові частини мови. Принципи виділення частин мови: семантичний, морфологічний, синтаксичний. Два підходи до розподілу слів за частинами мови. Частина мови як лексико-граматичний клас слів (В. В. Виноградов) і частина мови як граматичний клас слів (Ф. Ф. Фортунатов). Числівники та займенники як дискусійні класи слів. Компромісність традиційного розподілу слів за частинами мови як відображення мовної асиметрії.
42. Іменник як частина мови. Лексико-граматичні розряди іменників. Морфологічна категорія числа як словозмінна категорія. Морфологічна категорія роду як класифікаційна (несловозмінна) категорія іменників. Рід та погоджувальний клас. Беззмістовність та лексична роз'єднаність МК роду у іменників – назв неістот. Рід іменників – назв істот. Рід невідмінюваних іменників та аббревіатур.
43. Категорія відмінка як словозмінна змістовна морфологічна категорія. Питання кількості відмінків. Основні значення відмінків. Типи відмін іменників. Робота А. А. Залізняка «Русское именное словоизменение».
44. Прикметник як частина мови: категоріальне значення, набір та характер морфологічних категорій, синтаксичні функції та зв'язки прикметників. Якісні та відносні прикметники. Категорія атрибутивності / неатрибутивності. Короткі форми якісних прикметників у сучасній російській мові, їх творення, граматичні особливості, синтаксичні функції, особливості значення та вживання. Ступені порівняння прикметників. Типи відмін прикметників. Ад'єктивне відмінювання прикметників, його різновиди, характер флексій. Змішане відмінювання прикметників.
45. Граматичні ознаки числівників. Обсяг частини мови. Характер зв'язку числівників із іменниками. Розряди числівників. Категорія відмінка у числівників. Типи відмін числівників.
46. Різні підходи до статусу частини мови займенникових слів. Займенники як дійктичні слова. Граматика займенників (займенникові прикметники, числівники та прислівники). Займенники-іменники як особлива частина мови. Особливості морфологічних категорій роду, числа та відмінка у займенників-іменників. Відмінювання займенників різних граматичних груп.
47. Семантичні та граматичні властивості дієслова. Об'єм дієслівної лексики. Предикативні та непередикативні форми дієслова. Дві основи дієслова. Класи дієслів. Ізольовані дієслова.
48. Перехідні та неперехідні дієслова. Зворотні дієслова. Значення та функції постфіксу -ся, його багатозначність. Дієслівна категорія стану.
49. Вид як класифікаційна семантична морфологічна категорія. Вид та парадигма дієслова. Творення дієслів доконаного та недоконаного виду. Поняття видової пари. Семантичні типи видових опозицій. Одновидові та двовидові дієслова. Значення роботи Ю. С. Маслова «Вид и лексическое значение глагола в современном русском языке». Способи дієслівної дії.
50. Словозмінні категорії дієслова. Морфологічна категорія способу. Морфологічна категорія особи. Словозмінна категорія часу дієслова. Система форм часів, їх утворення та значення. Відмінювання дієслів.

51. Дієприкметник як непередикативна форма дієслова. Утворення форм дієприкметників. Вид і перехідність як чинники, що впливають на утворення дієприкметників. Особливості морфологічних категорій часу та стану у дієприкметників. Дієприслівник як дієслівна словоформа. Творення дієприслівників. Інфінітив, його синтаксичні функції.
52. Категоріальне значення, синтаксичні зв'язки та функції, незмінність прислівників. Означальні та обставинні прислівники. Ступені порівняння якісно-означальних прислівників. Питання щодо слів категорії стану.
53. Основні класифікації прийменників, сполучників, часток.

СИНТАКСИС

54. Предмет синтаксису. Синтаксичні одиниці: одиниці докомунікативного рівня - синтаксема, словосполучення; комунікативного рівня - речення (просте і складне). Зв'язок синтаксису із фонетикою, морфологією, семантикою, словотвором.
55. Поняття «синтаксеми» – мінімальної синтаксичної одиниці. Триєдність ознак форми, значення та функції як основа виділення синтаксеми. Функціональні типи синтаксем - вільні, зумовлені, пов'язані. Типологія синтаксем від «значення» (темпоральні, локативні, каузативні та ін.). «Синтаксичний словник» Г. А. Золотової. Співвідношення понять «синтаксеми» та «члена речення». Пріоритет морфологічної форми у традиційній системі членів речення.
56. Словосполучення як синтаксичне явище. Типологія синтаксичних зв'язків, семантико-синтаксичних відносин між компонентами словосполучення. Теорія валентності дієслова та питання про слабе та сильне управління. Поняття номінації та номіналізації. Асиметрія форми та змісту на рівні словосполучення. Відмінності словосполучення від речення та слова.
57. Просте речення як комунікативна одиниця. Аспекти його вивчення у російській синтаксичній науці: традиційна формально-синтаксична концепція, яка зберігається у шкільній граматиці; структурно-семантична концепція АГ-70 та РГ-80; комунікативна граMATика Г. А. Золотової, Н. К. Оніпенко, М. Ю. Сидорової. Основні наукові поняття теорії речення - "передикативність", "модальність", "темпоральність", "персональність", "комунікативна мета". Парадигма речення.
58. Семантико-синтаксичні категорії простого речення: головні компоненти (суб'єкт та передикат), поширювачі (речення та прислівні). Детермінант (ситуант) як неприслівний поширювач речення. Порівняльна характеристика синтаксичних концепцій: співвідношення понять «суб'єктний детермінант» (АГ-70, РГ-80) та «суб'єкт» (Г. А. Золотова).
59. Принципи класифікації простих речень у шкільній та науковій граматиці. Обґрунтування принципу односкладності простих речень у традиційній граматиці (А. А. Шахматов). Подання цих речень у структурно-семантичній концепції АГ-70, РГ-80 та комунікативній граматиці Г. А. Золотової. Система моделей речень у комунікативній граматиці Г. А. Золотової як відображення роботи людської свідомості щодо категоризації дійсності у мовних формах.
60. Актуальне членування речення. Його зв'язок із контекстом, словопорядком, логічним наголосом, інтонацією. Значення актуального членування для організації тексту. Основні функції порядку слів у російській мові.
61. Поняття про ускладнене речення. Місце ускладненого речення у синтаксичній системі. Поняття вторинної передикативності. Поліпропозитивність та поліпередикативність ускладненого речення. Синтагматичне членування та комунікативна структура. Комунікативне навантаження ускладнюючих компонентів та пунктуація.
62. Види ускладнюючих (напівпередикативних) компонентів: синтагматично пов'язані з синтаксемами базового речення (однорідні, відокремлені, уточнюючі); синтагматично не пов'язані (парантези, вставні, звернення). Таксисні відносини між основним передикатом та напівпередикативними компонентами: темпоральність, персональність, модальність.
63. Складне речення: граMATична природа, структура, значення, засоби зв'язку. Сурядність та підрядність у складному реченні: відмінності на формально-синтаксичному,

семантичному та комунікативному рівнях. Асиметрія між формою та змістом. Принципи класифікації складносурядних та складнопідрядних речень. Пунктуація.

64. Основні структурно-семантичні типи безсполучникових складних речень. Роль інтонації та лексико-граматичних засобів зв'язку у безсполучниковому реченні. Питання їх класифікації. Пунктуація.

ІСТОРІЯ РОСІЙСЬКОЇ МОВИ

65. Історична граматики російської мови, її предмет та завдання.
66. Основні джерела вивчення історії російської мови. Основні методи історичного вивчення мови.
67. Звуковий лад східнослов'янських діалектів дописемної пори (праслов'янська спадщина). Основні зміни в історії звукового ладу праслов'янської мови, що визначили характер фонетичної системи східнослов'янських діалектів у порівнянні із південно- і західнослов'янськими. Перетворення кількісних відносин у системі вокалізму на якісні; доля дифтонгів та дифтонгічних сполучень. Історія праслов'янських палаталізацій приголосних.
68. Закони, що визначали структуру складу у давньоруській мові. Система голосних фонем давньоруської мови. Ступінь підйому голосних. Питання ряду голосного як про розрізняльну ознаку голосних фонем. Місце лабіалізованих та нелабіалізованих голосних у системі. Редуковані голосні як особливі фонем.
69. Система приголосних фонем давньоруської мови. Класифікація приголосних за місцем та способом утворення. Приголосні глухі та дзвінкі. Приголосні тверді та м'які. Вторинне пом'якшення приголосних
70. Зміни у фонетичній системі давньоруської мови у зв'язку з процесом падіння редукованих.
71. Становлення категорії твердості ~ м'якості приголосних у російській мові. Роль падіння редукованих у формуванні пар приголосних, протиставлених за ознакою твердості ~ м'якості. Затвердіння шиплячих і [ц] протягом XIV — XVст. Зміна якості звуків [ш'т'ш'], [ж'д'ж'].
72. Становлення співвідносного ряду парних глухих ~ дзвінких приголосних фонем у зв'язку з появою позицій нейтралізації за цією ознакою.
73. Історія голосних звуків середнього підйому. Наслідки лабіалізації [е] для системи фонем російської мови.
74. Історія голосних верхньо-середнього підйому /ê/ і /ô/
75. Історія акання. Гіпотези про час виникнення акання, первинні території акаючих говірок, про причини виникнення акання.
76. Проблематика та завдання історичної морфології. Основні тенденції розвитку морфологічного устрою російської мови. Протиставлення імені та дієслова у системі частин мови. Основні категорії імені та дієслова.
77. Іменник у давньоруській мові в період найстаріших пам'яток. Категорія роду. Система трьох чисел та категорія збірності. Типи відмінювання, що встановлюються за показаннями найстаріших давньоруських текстів. Втрати категорії двоїни.
78. Перегрупування типів відмінювання іменників в однині. Значення категорії роду у перегрупуванні іменних парадигм в однині.
79. Уніфікація типів відмінювання іменників у множині. Розвиток граматичної протиставленості однини та множини. Нейтралізація родових відмінностей у формах множини займенників, прикметників та іменників; словозмінні наслідки цієї нейтралізації, вплив її на історію форм множини іменників. Історія категорії одухотвореності.
80. Система займенникових слів у період найстаріших пам'яток. Розряди займенників та їх морфологічні особливості. Система форм особових займенників у давньоруській мові. Система форм неособових займенників.
81. Історія особових та неособових займенників. Історія вказівних займенників.
82. Прикметник у період найдавніших давньоруських пам'яток. Основні категорії прикметника. Відмінювання прикметників. Розряди прикметників за значенням. Система форм якісних прикметників; способи вираження значень вищого та

- найвищого ступенів порівняння. Повні прикметники у давньоруській мові, їх загальне значення та синтаксична функція.
83. Історія іменних форм прикметників. Історія займенникових форм. Історія форм вищого ступеня порівняння.
 84. Лічильні слова у найстаріших східнослов'янських пам'ятках. Особливості категорій та форм різних груп лічильних слів. Складні числові найменування.
 85. Процес семантичного та граматичного перетворення лічильних слів у назви абстрактних чисел. Утворення складних та складених числівників. Узагальнення синтаксичної сполучуваності лічильних слів із іменниками. Доля збірних числових найменувань у російській мові, їх граматичне зближення з кількісними числівниками.
 86. Система дієслівних форм у давньоруській мові. Система форм дійсного способу в давньоруській мові. Утворення і відмінювання форм наказового способу. Система форм умовного способу.
 87. Історія форм теперішнього (майбутнього простого) часу в російській мові. Історія форм майбутнього часу. Взаємодія видового та часового значень. Перетворення системи минулих часів. Зв'язок цього процесу із взаємодією видових і часових значень у системі відмінюваних форм.
 88. Історія форм ірреальних способів.
 89. Остаточне становлення категорії виду.
 90. Система іменних форм дієслова у давньоруських пам'ятках: інфінітив, супін, дієприкметникові форми; специфіка дієслівних категорій, які зберігаються іменними формами
 91. Історія інфінітиву та супіну Історія дієприкметників у російській мові. Закріплення іменних форм дійсних дієприкметників у функції "другорядного присудка", перетворення дійсних дієприкметників у категорію дієприслівника.
 - 92.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Славістика

1. Баран В. Д. Давні слов'яни. Київ, 1998.
2. Глущенко В. А. Період східнослов'янської мовної єдності в працях О. О. Шахматова. *Мовознавство*. 1993. № 2.
3. Історія західних і південних слов'ян (з давніх часів до XX ст.). Курс лекцій / за ред. В. І. Ярового. Київ, 2003.
4. Леута О. І. Старослов'янська мова: підручник. Київ, 2001.
5. Лучик В. В. Вступ до слов'янської філології: Підручник. Київ, 2013.
6. Майборода А. В. Старослов'янська мова. Київ, 1975.
7. Півторак Г. П. Проблема східнослов'янської прамови. *Мовознавство*: доп. та повідомл. на IV Міжнар. Конгресі українців ; відп. ред. В. Німчук. Київ, 2002.
8. Тараненко О. О. Мова Київської Русі: вузол історико-лінгвістичних і політико-ідеологічних проблем. *Мовознавство*. 1993. № 2.
9. Чучка П. П. Вступ до слов'янської філології: навч. посіб. Ч. 1. Київ, 1988.
10. Чучка П. П. Вступ до слов'янської філології: Навч. посіб. Ч. 2. Київ, 1989.
11. Юсип-Якимович Ю. В., Шимко О. В. Старослов'янська мова: навч. посіб. Київ, 2009.

Мовознавство

1. Арібжанова І. М. Сучасна українська мова: Базові поняття синтаксису: навч. посіб. Київ, 2016.
2. Артюх Е. И., Степанченко И. И. Современный русский язык. Лексикология. Тесты. Харьков, 2008.
3. Бабайцева В. В., Максимов Л. Ю. Современный русский язык: в 3 ч. Ч. 3:

- Синтаксис. Пунктуация. М., 1981.
4. Бабій І. М., Лісняк Н. І. Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір. Тернопіль, 2006.
 5. Бикова Л. О., Чернцова О. В. Теорія і практика морфемного аналізу. Харків, 2006.
 6. Вакарюк Л. О. Українська мова. Морфеміка і словотвір. Тернопіль, 2010.
 7. Валгина Н. С. Современный русский язык: Синтаксис. 4-е изд. М., 2003.
 8. Гужва Ф. К. Морфологія російської мови: посіб. для вчителів. Київ, 1987.
 9. Горшкова К. В., Хабургаев Г. А. Историческая грамматика русского языка. М., 1996.
 10. Добролюбова Г. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. Дієслово та його форми. Службові частини мови. Житомир, 2021
 11. Загнітко А. П. Теоретична граматики сучасної української мови. Морфологія. Синтаксис. Донецьк, 2001. URL: http://litmisto.org.ua/?page_id=15
 12. Захлюпана Н. М., Кузьма І. Т., Кутня Г. В. Морфологія: навчально-метод. посібник. Львів, 2009.
 13. Золотова Г. А., Онипенко Н. К., Сидорова М. Ю. Коммуникативная грамматика русского языка / под ред. Г. А. Золотовой. М., 2004.
 14. Іванов В. В. Історична граматики. М., 1990.
 15. Касаткин Л. Л. Современный русский язык. Фонетика. Київ, 2008.
 16. Кононенко В. И., Брицын М. А., Ганич Д. И. Русский язык. Киев, 1986.
 17. Крижанівська О. І. Історія української мови. Історична фонетика. Історична граматики. Київ, 2010.
 18. Кузьміна Н. А. Современный русский язык: Лексикология. Київ, 2011.
 19. Купчинська З., Пілецький В. Історична граматики української мови. Львів, 2014.
 20. Литвин І. Зіставна фонетика української, російської та польської мов. Черкаси, 2018.
 21. Мельчук І. А. Курс загальної морфології. Т. I. Відень, 1997.
 22. Мельчук І. А. Курс загальної морфології. Т. II. Відень, 1998.
 23. Мельчук І. А. Курс загальної морфології. Т. III. Відень, 2000.
 24. Мельчук І. А. Курс загальної морфології. Т. IV. Відень, 2000.
 25. Мусатов В. М. Русский язык. Фонетика. Фонология. Орфоэпия. Орфография. Київ, 2012.
 26. Нариси з історії українського словотворення (іменникові конфікси) / П. І. Білоусенко, І. О. Іншакова, К. А. Качайло, О. В. Меркулова, Л. М. Стовбур. Запоріжжя–Кривий Ріг, 2010.
 27. Немцева В. В., Педченко Л. В. .Современный русский язык. Фонетика. Фонология. Орфоэпия: Учебно-методическое пособие для студентов филологического факультета. Харьков: ХНУ имени В. Н. Каразина, 2008.
 28. Олексенко О. А., Павлова І. А. Сучасна українська мова. Морфеміка. Словотвір. Морфологія: навч. посіб.. Харків, 2018.
 29. Ольшанський О. Е. Вчені казанської лінгвістичної школи про історичні зміни морфемної будови слова. Слов'янськ, СДПІ, 1992.
 30. Плющ М. Я. Граматики української мови: У 2 ч. Ч. I. Морфеміка. Словотвір. Морфологія: підручник. Київ, 2005.
 31. Плющ М. Я. Граматики української мови. Морфеміка. Словотвір. Морфологія: підручник. 2-ге вид., доп. Київ, 2010.
 32. Попова І. С. Синтаксис простого речення (на матеріалі «Щоденників» Олеся Гончара): курс лекцій. Дніпро, 2017.
 33. Російська граматики: У 2 т. / гол. ред. Н. Ю. Шведова. 1980. <http://rusgram.narod.ru/index1.html>
 34. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава, 2011.
 35. Селіванова О. О. Сучасна російська мова. Морфологія: Підручник. Черкаси, 2013.
 36. Селіванова О. О. Сучасна російська мова. Словотвір. Черкаси, 2015.
 37. Сидоренко Є. М. Морфологія сучасної російської мови. В 2-х ч. Ч. I: Загальна теорія частин мови. Іменні частини мови. Сімферополь, 2000.
 38. Сидоренко Є. М. Морфологія сучасної російської мови. В 2-х ч. Ч. II: Дієслово.

- Прислівник. Безособово предикативні слова. Модальні слова. Службові частини мови. Вигук. Сімферополь, 2003.
39. Синтаксис сучасної російської мови. Словосполучення. Просте речення: навч. посіб. / упоряд. О. В. Чернцова, Т. Ф. Фільчук. Харків, 2014.
 40. Современный русский язык / под ред. В. А. Белошапковой. М., 2000.
 41. Сопоставительная грамматика русского и украинского языков / под. ред. Н. Г. Озеровой. Київ, 2003.
 42. Сопоставительное исследование русского и украинского языков. Київ, 1975.
 43. Степанченко И. И. Современный русский язык. Лексикология. Краткий конспект лекций. Х., 2009.
 44. Тоцька Н. І. Сучасна українська літературна мова. Фонетика, орфоепія, графіка, орфографія. Київ, 1981.
 45. Циганенко Г. П. Морфологія сучасної російської мови: Вступ. Іменні частини мови. Донецьк, 2005.
 46. Циганенко Г. П. Склад слова і словотвір у російській мові. Київ, 1978.
 47. Чернобров Ю. А. Історія синтаксичних термінів української мови: XIX – перша половина XX ст.: [монографія]. Київ, 2019.
 48. Чернцова Е. В. Дискурсивне варіювання когнітивної семантики слова: досвід інтегрального дослідження (на матеріалі дієслівних предикатів *казаться*, *показаться*, девербатива *кажимость*, парентези *кажется*) монографія. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2019. 428 с.
 49. Шелякін М. А. Функціональна граматика російської мови. URL: <https://chamilanguerussepour tous.nethouse.ru/static/doc/0000/0000/0188/188207.2xf10mgt1p.pdf>
 50. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови: підруч.: [для студ. вищ. навч. закл.]. 2-ге вид., доп. Київ, 2010.
 51. Янович Є. І. Історична граматика російської мови. Мінськ, 1986.

Мережеві джерела

<https://slavistik-portal.de/en/>

<https://cercll.arizona.edu/blog/llcommons/>

https://en.wikisource.org/wiki/Portal:Slavic_languages_and_literatures

<https://www.balticmedia.com/translate-languages/slavic-languages/>

<https://sites.google.com/site/ukrainskafilologia/home/movoznavcij-cikl/morfologia>

<http://ukrajinskamova.org.ua/morfolohiya-slovotvir-i-syntaksys/>

Блог професора О. Пономарева: <https://www.bbc.com/ukrainian/topics/ponomariv>.

Мова – ДНК нації / освітній проєкт: <https://ukr-mova.in.ua/>

Електронний підручник з сучасної української мови.
URL: <http://linguist.univ.kiev.ua/WINS/pidruchn/index.htm>

Нова мова. Проєкт розвитку української мови URL: <http://www.novamova.com.ua/217.html>.

<https://ukrainskamova.com/>

<http://sum.in.ua/>

<https://xn--80aafnzkijm.xn--j1amh/11/12>

<https://ukrainianlessons.com/>

<http://movomarafon.in.ua/>

<https://slovotvir.org.ua/>

<http://litopys.org.ua/ukrmova/um.htm>

ЧАСТИНА II. Слов'янські літератури: історія російської літератури

Критерії і принципи періодизації російської літератури. Вчення про культурно-історичні епохи. Взаємодія “великих стилів”, “стилів епохи” та індивідуальних стилів. Особливості розвитку жанрової системи російської літератури. Уявлення про творчі методи, літературні напрями та течії російської літератури. Основні школи та напрямки літературознавчих досліджень з історії російської літератури. Дослідження з історії російської літератури в Україні, Харківська філологічна школа. Динаміка й вектори розвитку літературної критики. Російська література у світовому контексті.

Література Давньої Русі

Типологічні риси середньовічної літератури. Критерії періодизації. Жанрова система та її трансформації. Людина в літературі Давньої Русі. Дискусійні питання вивчення середньовічної літератури. Стильова динаміка середньовічної літератури. Середньовічна література і фольклор. Проблема авторства у середньовічному письменстві. Риси проторенесансу в творах XV століття. Експресивно-емоційний стиль. Своєрідність літератури XVI –XVII століть. Побутова повість XVII століття. Історичні повісті періоду “смути”. Демократична сатира. Трансформація житійного жанра. Художнє новаторство “Житія протопопа Аввакума”. Російська драматургія на початковому етапі розвитку. Виникнення силабічного віршування в російській літературі. Особливості російського бароко. Основні риси “перехідного” періоду російської літератури: нова модель світу та концепція людини. Новітні дослідження перехідного етапу розвитку мистецтва слова.

Література XVIII століття

Особливості літературного розвитку XVIII століття. Жанрова система та її еволюція. Актуальні проблеми вивчення російської літератури XVIII століття та її періодизації. Література Петровської епохи (першої чверті XVIII століття).

Російський класицизм, його національно-історична своєрідність. Реформа російського віршування XVIII століття. Сатири А. Д. Кантемира. Діяльність В. К. Тредіаковського – філолога-перекладача. Літературна творчість М. В. Ломоносова. Філологічні праці Ломоносова, закладення основ літературної мови. Теорія класицизму і драматургія О. П. Сумарокова.

Особливості розвитку поезії у другій половині XVIII століття. Поетичне новаторство Г. Державіна. Белетристика другої половини XVIII століття. Еволюція жанру роману в російській літературі. Творчість Ф. Еміна, М. Чулкова. Сатирична публіцистика М. І. Новікова. Розвиток драматургії у другій половині XVIII ст. Специфіка комедіографії Д. Фонвізіна, новаторство художнього методу письменника. Драматургія Я. Б. Княжніна.

Сентименталізм як напрям в російській літературі останньої чверті XVIII століття. Проза М. Карамзіна. Особливості стильової реформи. Просвітницькі ідеї в прозі О. Радищева. Художні відкриття письменників- сентименталістів у жанрі повісті.

Література першої половини XIX століття

Національна своєрідність та світове значення російської літератури XIX століття. Основні закономірності та етапи розвитку російської літератури першої половини XIX століття. Російський романтизм: загальна характеристика. Жанрова система поезії російського романтизму. Художня своєрідність творів К. Батюшкова. Літературна творчість В. Жуковського.

Специфіка романтизму у творах декабристів. Жанрово-стильові параметри прози О. Бестужева-Марлінського. «Горе з розуму» О. Грибоєдова як етапний твір російської драматургії. Новаторство байок І. А. Крилова.

Основні напрямки сучасної пушкіністики. Лірика О. С. Пушкіна у динаміці її жанрової системи. Поетика роману О. С. Пушкіна «Євгеній Онегін». Жанр поеми у творчості О. С. Пушкіна. Новаторство драматургії О. С. Пушкіна. Художня проза О. С. Пушкіна у парадигмі російської літератури. Літературно-критичні й естетичні погляди О. С. Пушкіна. Творчість О. С. Пушкіна і світовий літературно-культурний контекст.

Мотивна система й жанрово-стильові пошуки у ліриці М. Лермонтова. Жанр поеми у творчості М. Лермонтова. «Герой нашого часу» М. Лермонтова як філософський роман. Основні етапи й новітні тенденції лермонтознавства. Романтизм у ранній творчості М. Гоголя. Проблеми циклізації.

Типологічні характеристики драматургії М. Гоголя. Петербурзькі повісті М. Гоголя: поетика й проблематика, жанровий контекст. Композиційні принципи й жанрове новаторство поеми М. Гоголя «Мертві душі». Поетика комічного у творах М. Гоголя. Традиції бароко у творчості М. Гоголя. Творчість М. Гоголя у світовому літературному контексті. Актуальні питання світового й вітчизняного гоголезнавства.

«Натуральна школа»: склад, естетична програма, художня практика. Основні жанрові тенденції у творчості представників «натуральної школи» й новий етап розвитку прози у російській літературі. Художня проза О. Герцена, її філософсько-естетичні й поетологічні принципи, жанрове новаторство.

Основні естетичні системи російської літератури першої половини XIX століття. Російсько-українські літературні зв'язки першої половини XIX століття. Російська література першої половини XIX століття у світовому літературному контексті. Новітні дослідження літературного процесу першої половини XIX століття.

Література другої половини XIX століття

Філософська та естетична платформи літератури періоду. Основні літературні напрямки, течії, школи. Типологічні різновиди реалізму. Проблема співвідношення романтизму і реалізму (сучасні концепції). Основні тенденції в журналістиці та літературній критиці. Динаміка зміни типового «героя часу», основні соціально-культурні типи. Жанрова система періоду. Ріст світового визнання російської літератури.

Основні художньо-естетичні напрямки в поезії. Філософська лірика Ф. Тютчева. Імпресіоністичне начало в ліриці О. Фета. Творчість М. Некрасова.

О. Островський як творець російського національного театру.

Драматургічні принципи О. Островського, їх динаміка.

Жанрова система творчості І. Тургенєва. Особливості художнього методу І. Тургенєва та створеного ним романного жанру. Системна єдність романів І. Гончарова, їх наративна

природа, особливості способу типізації, специфіка конфлікту. Проблематика, поетика, художні особливості роману М. Чернишевського «Що робити?». Жанрова поетика та художній метод

«Історії одного міста» М. Салтикова-Щедріна. Концепція «примарної дійсності» та її відображення в романі М. Салтикова-Щедріна «Пани Головлєви». Жанрова та стильова своєрідність творчості М. Лєскова.

Поліфонічний тип мислення та поліфонічний роман Ф. Достоевського.

«Фантастичний реалізм» та особливості художнього методу Ф. Достоевського. Філософсько-етична проблематика та її художнє втілення в творчості Ф. Достоевського. Внесок Ф. Достоевського в світову художню культуру.

Творчий метод Л. Толстого: концепція «текучої» людини, епічність художнього мислення, специфіка психологічного аналізу тощо. Творча еволюція Л. Толстого. Особливості моделювання жанрів у творчості Л. Толстого.

Літературний рух 1880-х років. Література «перехідного» часу. Перебудова

жанрової системи. Зміни в художньому методі. Творчість В. Короленка. Творчий метод В. Гаршина як явище російського предмодерну.

Новаторство А. Чехова-прозаїка. Новаторство драматургії А. Чехова, співвідношення її з європейською «новою драмою».

Література кінця XIX – початку XX століття

Загальна характеристика літературного процесу кінця XIX – початку XX століття (1890 – поч. 1920-х років). Особливості світосприйняття людини *fin de siècle*; вплив філософії Шопенгауера, Ніцше, В. Соловйова та ін. на естетичні теорії та художню практику російської літератури. Естетична полеміка між реалізмом та модернізмом. Ідея синтезу мистецтв. Дискусійні аспекти новітніх концепцій літературного процесу кінця XIX – початку XX століття у вітчизняному та зарубіжному літературознавстві.

Формування та типологія модерністських напрямів у російській літературі. Російський символізм: типологія, еволюція, жанрова система, загальна характеристика, наукова рецепція у вітчизняному та зарубіжному літературознавстві. Поезія російського символізму: «старших» символістів петербургської (Д. Мережковського, З. Гіппіус, Ф. Сологуба) тамосковської (В. Брюсова, К. Бальмонта) групи,

«молодших» символістів (О. Блока, А. Белого). Неоміфологічні романи та новелістика Д. Мережковського, Ф. Сологуба, В. Брюсова, А. Белого. «Нова драма» О. Блока, Л. Андрєєва та ін. Система індивідуально-авторських та загальносимволістських міфів

Постсимволізм: естетика та поетика акмеїзму (лірика та новелістика М. Гумільова, поезія А. Ахматової та О. Мандельштама). Типологія, маніфести та авангардистська художня практика російського футуризму (лірика В. Хлебнікова, В. Маяковського та ін.).

«Проміжні» явища в літературі: проблема синтезу реалізму, символізму, імпресіонізму, експресіонізму в художньому світі Л. Андрєєва.

Поетика неореалізму та жанрова система прози І. Буніна, О. Купріна, М. Горького 1890-х – 1910-х років; специфіка «нової драми» М. Горького.

Література першої половини XX століття

Наукові концепції розвитку літератури XX століття. Специфіка розвитку літератури після 1917 року. Актуалізація публіцистичних жанрів. Основні літературні течії, письменницькі об'єднання та групи 1917-х – 1920-х років.

Особливості літературного процесу 20-х років. Поетична творчість С. Єсеніна, традиції фольклору та російської класики в його поезіях. Художні новаторство поезії М. Цветаєвої, В. Маяковського. Поетична творчість Б. Пастернака. Жанр поеми в літературі 20-х років. Лірична, ліро-епічна поема. Художня своєрідність лірики О. Мандельштама, А. Ахматової. Поетика авангарду в російській літературі: типологічні риси, історична динаміка.

Розвиток прози у 20-ті – 30-ті роки. Специфіка орнаментального стилю прози Б. Пільняка, Є. Замятіна, І. Бабеля, Вс. Іванова, І. Бабеля. Трансформація неореалізму. Жанрова система творчості Є. Замятіна. Розквіт сатири у російській літературі 20-х років (М. Зощенко, М. Булгаков, М. Ердман, І. Ільф та Є. Петров).

Відображення історії та духовних пошуків інтелігенції у романі М. Горького «Життя Клима Самгіна». Поетика роману-епосі М. Шолохова «Тихий Дон». Філософська проблематика, концепція людини і світу в прозі А. Платонова. Творчість А. Платонова в контексті світової літератури.

Творчість М. Булгакова – прозаїка та драматурга. Поетика роману «Майстер і Маргарита».

Особливості розвитку літератури у 30-ті роки. Дискусії про літературну мову і формалізм у літературі. Процеси уніфікації та «одержавнення»

літератури. Канон соцреалізму. Міфотворчість літератури «соціалістичного спрямування». Наукові дискусії щодо поняття «соцреалізм».

Загальна характеристика літератури «першої хвилі» еміграції. Художні особливості творів Г. Газданова.

Роман Б. Пастернака «Доктор Живаго» в контексті російської історичної та філософської прози.

Література другої половини XX століття

Російська література II пол. XX століття в контексті динаміки світового мистецтва слова. Періодизація літературного процесу другої половини XX століття та характеристика його основних напрямів (соцреалізму, постмодернізму, постреалізму).

Література «відлиги». Середина 1950-х як перехідний період від літератури постсталінізму до літератури «відлиги». Трансформація соцреалізму. Поезія як найяскравіший феномен «відлигового» періоду: «шістдесятники» та неоавангардисти. Проза «відлиги»: мемуарно-біографічні твори, «табірна» проза, твори про війну, «молодіжна» проза, «сільська» проза, науково-фантастична література. Роман В. Гроссмана «Життя і доля». «Лоліта» В. Набокова як постмодерністський роман.

Література сімдесятих років. Процес згортання «відлиги». Поява заборонених тем (табірна та антитоталітарна). Офіційна та неофіційна література. Художньо-естетична система І. Бродського. Тема тоталітарної держави у «Факультеті непотрібних речей» Ю. Домбровського. Неоавангардистська поезія 1950-1980-х років. Становлення російського постмодернізму. «Класичний» період російського постмодернізму: «Москва-Петушки»

Вен. Єрофєєва (1969), «Пушкінський дім» А. Бітова (1971), «Школа для дураків» С. Соколова (1975). Шизоаналітичний постмодерністський дискурс у творчості Віктора Єрофєєва та В. Сорокіна.

Пострадянський етап розвитку російської літератури. Соціокультурна та політична ситуація середини 1980-х-1990-х років та її вплив на літературу.

«Гласність». Перехід від жорстко уніфікованої підцензурної радянської літератури до існування за умов свободи слова. Феномен «забороненої» та

«повернутої» літератури. Тотальна зміна ролі письменника та типу читача. Проблема аксіологічного поділу літератури. Багатоголосність нової літератури, відсутність єдиного способу, стилю, лідера. Остаточне зникнення соцреалізму, активізація авангарду та поставангарду, модернізму та постмодернізму, сюрреалізму, імпресіонізму, неосентименталізму, метареалізму, соц-арту, концептуалізму тощо. Художня система Т. Толстої.

«Чапаєв і пустота» В. Пєлєвіна як культовий роман кінця ХХ століття.

Питання вступного іспиту

1. Критерії і принципи періодизації історії російської літератури.
2. Особливості розвитку жанрової системи російської літератури.
3. Уявлення про творчі методи, літературні напрями та течії російської літератури.
4. Дослідження з історії російської літератури в Україні.
5. Основні закономірності та етапи розвитку російської літератури першої половини ХІХ століття.
6. Російський романтизм: загальна характеристика та жанрова система.
7. Лірика О. С. Пушкіна у динаміці її жанрової системи.
8. Поетика роману О. С. Пушкіна «Євгеній Онєгін».
9. Жанр поеми у творчості О. С. Пушкіна.
10. Художня проза О. С. Пушкіна у парадигмі російської літератури.
11. Мотивна система й жанрово-стильові пошуки у ліриці М. Лєрмонтова.
12. Жанр поеми у творчості М. Лєрмонтова.
13. «Герой нашого часу» М. Лєрмонтова як філософський роман.
14. Романтизм у ранній творчості М. Гоголя.
15. Типологічні характеристики драматургії М. Гоголя.
16. Петербурзькі повісті М. Гоголя: поетика й проблематика, жанровий контекст.
17. Композиційні принципи й жанрове новаторство поеми М. Гоголя

18. «Мертві душі».
19. Типологічні різновиди реалізму другої половини XIX століття.
20. Жанрова система російської літератури другої половини XIX століття.
21. Основні художньо-естетичні напрямки в поезії: філософська лірика Ф. Тютчева., імпресіоністичне начало в ліриці О. Фета, творчість М. Некрасова.
22. Драматургічні принципи О. Островського, їх динаміка.
23. Особливості художнього методу
24. Системна єдність романів І. Гончарова, їх на
25. Жанрова поетика та художній метод «Історії одного міста» М. Салтикова-Щедріна.
26. Жанрова та стильова своєрідність творчості М. Лєскова.
27. Поліфонічний тип мислення та поліфонічний роман Ф. Достоевського. Філософсько-етична проблематика та її художнє втілення в романах Ф. Достоевського.
28. Творчий метод Л. Толстого: концепція «текучої» людини, епічність художнього мислення, специфіка психологічного аналізу тощо.
29. Типологія романів та особливості моделювання жанрів у творчості Л. Толстого.
30. Літературний рух 1880-х років: перебудова жанрової системи, зміни в художньому методі. Творчість В. Короленка та В. Гаршина.
31. Новаторство А. Чехова-прозаїка.
32. Новаторство драматургії А. Чехова, співвідношення її з європейською
33. «новою драмою».
34. Загальна характеристика літературного процесу кінця XIX – початку XX століття (1890 – поч. 1920-х років).
35. Російський символізм: типологія, еволюція, жанрова система, загальна характеристика, наукова рецепція у вітчизняному та зарубіжному літературознавстві.
36. Поезія російського символізму: «старших» символістів петербургської(Д. Мережковського, 3. Гіппіус,
37. Модерністська «нова драма» О. Блока, В. Брюсова. Л. Андрєєва та ін.
38. Постсимволізм: естетика та поетика акмеїзму (лірика та новелістика М. Гумільова, поезія А. Ахматової та О. Мандельштама).
39. Типологія, маніфести та авангардистська художня практика російського футуризму (лірика І. Северяніна, В. Хлебнікова, В. Маяковського та ін.).
40. «Проміжні» явища в літературі: проблема синтез реалізму, символізму, імпресіонізму, експресіонізму в художньому світі Л. Андрєєва.
41. Поетика неореалізму та жанрова система прози І. Буніна, О. Купріна, М. Горького 1890-х – 1910-х років; специфіка «нової драми» М. Горького.
42. Специфіка розвитку літератури після 1917 року. Основні літературні течії, письменницькі об'єднання та групи 1917-х – 1920-х років.
43. Особливості літературного процесу 20-х років. Поетична творчість С.

- Єсеніна, М. Цвєтасвої, В. Маяковського, Б. Пастернака.
44. Розвиток прози у 20-ті – 30-ті роки. Трансформація неореалізму. Роман
 45. –антиутопія «Ми» в жанровій системі творчості Є. Замятіна.
 46. Відображення історії та духовних пошуків інтелігенції у романі М. Горького «Життя Кліма Самгіна».
 47. Поетика роману-епопеї М. Шолохова «Тихий Дон».
 48. Філософська проблематика, концепція людини і світу в прозі А. Платонова. Творчість А. Платонова в контексті світової літератури.
 49. Творчість М. Булгакова – прозаїка та драматурга. Поетика роману
 50. «Майстер і Маргарита».
 51. Особливості розвитку літератури у 30-ті роки. Процеси уніфікації та
 52. «одержавнення» літератури, канон соцреалізму.
 53. Загальна характеристика літератури «першої хвилі» еміграції, проблематика та поетика романів В. Набокова та Г. Газданова 1930-х років.
 54. Роман Б. Пастернака «Доктор Живаго» в контексті російської історичної та філософської прози.
 55. Російська література II пол. XX століття: періодизація літературного процесу другої половини XX століття та характеристика його основних напрямів (соцреалізму, постмодернізму, постреалізму).
 56. Поезія як найяскравіший феномен «відлигового» періоду:
 57. «шістдесятники» та неоавангардисти.
 58. «Табірна тема» в російській літературі радянського періоду (твори О. Солженіцина, В. Шаламова, С. Довлатова та ін.).
 59. «Військова проза» як провідний напрям в літературному процесі періоду «відлиги». Роман В. Гроссмана «Життя і доля».
 60. «Лоліта» В. Набокова як постмодерністський роман.
 61. Основні координати художньої системи І. Бродського: пріоритет естетичного над етичним, прагнення «нейтралізації» мови, підкресленонетрадиційна форма віршів, засвоєння різних поетичних традицій. Концепція мови: поет як інструмент мови.
 62. Тема тоталітарної держави в «Факультеті непотрібних речей» Ю. Домбровського.
 63. Неоавангардистська поезія 1950-1980-х років: час та соціально-культурні умови виникнення, зв'язок із попередньою традицією, основні художньо-естетичні параметри, осередковий характер, представники.
 64. Становлення російського постмодернізму. «Класичний» період російського постмодернізму: «Москва-Петушки» Вен. Єрофєєва (1969), «Пушкінський дім» А. Бітова (1971), «Школа для дураків» С. Соколова (1975).
 65. Шизоаналітичний постмодерністський дискурс у творчості Віктора Єрофєєва та В. Сорокіна.
 66. «Чапаєв і пустота» В. Пелєвіна як культовий роман кінця XX століття.
 67. Закономірності літературного процесу кінця XX – початку XXI століття.

Російська постмодерністська проза 90-х років. Стильовий синтез в літературі кінця ХХ – початку ХХІ століття. Особливості перехідного художнього мислення в літературі межі століть.

Література

68. Теория литературы. Том 2. Произведение. М.: ИМЛИ РАН, 2011.
69. Теория литературы: Том 3: Роды и жанры. М.: ИМЛИ РАН, 2001.
70. Теория литературы: Том 4: Литературный процесс. М.: ИМЛИ РАН, 2003.
71. Хализев В.Е. Теория литературы: Учеб. М.: Высш. шк., 1999.
72. Теория литературы: Учебное пособие: В 2-х т. / Под ред. Н.Д. Тамарченко. М.: Изд. Центр «Академия», 2004.
73. Литературная энциклопедия терминов и понятий / Под ред. А.Н. Николюкина. М.: НПК «Интелвак», 2001.
74. Поэтика: Словарь актуальных терминов и понятий / Гл. науч. ред. Н.Д. Тамарченко. М.: Изд-во Кулагиной; Intrada, 2008.
75. Потебня А.А. Теоретическая поэтика. М.: Высшая школа, 1990.
76. Кочеткова Н.Д. Литература русского сентиментализма (эстетические и художественные искания. СПб.: Наука, 1994.
77. История русской литературы XIX века: 1800–1839 годы: В 2-х частях / Под ред.
78. В.Н. Аношкиной, Л.Д.Громовой. М.: Владос, 2001.
79. История русской литературы XIX века: 1840–1860 годы: В 2-х частях / Под ред. В.Н. Аношкиной, Л.Д.Громовой. М.: Оникс, 2006.
80. Минералов Ю.И. История русской литературы XIX века (40—60-е годы): Учеб. пособие. М: Высш. шк., 2003.
81. Манн Ю.В. Русская литература XIX века. Эпоха романтизма. М.:РГГУ, 2007.
82. Лермонтовская энциклопедия / Гл. ред. В.А. Мануйлов. М.: Сов. энциклопедия, 1981.
83. Манн Ю.В. Поэтика Гоголя. 2-е изд., доп. М.: Худож. лит., 1988.
84. Непомнящий В. С. Пушкин. Избранные работы 1960-х-1990-х гг. В 2-х книгах. М.: Жизнь и мысль, 2001.
85. Поддубная Р.Н. О творчестве Пушкина 1830-х годов. Харьков: Основа, 1999.
86. Поддубная Р. Н. Современность классики : избранные труды / Р.Н. Поддубная ; сост. И. И. Московкина, Т. А. Шеховцова. Харьков: ХНУ имени В. Н. Каразина, 2015.

87. Линков В. Я. История русской литературы (вторая половина 19 века) : Учебное пособие. М.: Изд.-во Моск. ун-та, 2010.
88. История русской литературы XIX века (вторая половина) / Под ред. Н.Н. Скатова. 2-е изд., дораб. М.: Просвещение, 1991.
89. История русской литературы 19 века (вторая половина) / Под ред. Ю. Лебедева. М.: Просвещение, 1991.
90. История русской литературы XIX века: 70–90-е годы: Учебник / Под ред. В.Н. Аношкиной, Л.Д. Громовой, В.Б. Катаева. М.: Изд-во МГУ, 2001.
91. Недзвецкий В.А. И.С. Тургенев: логика творчества и менталитет героя: Курс лекций для магистрантов. М.: Изд-во МГУ, 2011.
92. Бахтин М.М. Проблемы поэтики Достоевского // Бахтин М.М. Собр. соч. в 7 т. Т.6. М.: Языки славянской культуры, 2002.
93. Сараскина Л.И. Испытание будущим. Ф.М. Достоевский как участник современной культуры. М.: Прогресс-Традиция, 2010.
94. Сливицкая О.В. «Истина в движении»: О человеке в мире Л. Толстого. СПб.: Амфора. ТИД Амфора, 2009.
95. Чудаков А.П. Поэтика Чехова. Мир Чехова: возникновение и утверждение. СПб.: Азбука: Азбука-Аттикус, 2016.
96. Катаев В.Б. Проза Чехова: проблемы интерпретации. М.: Изд-во МГУ, 1979.
97. Сухих И.Н. Проблемы поэтики Чехова. СПб: Изд-во СПб. гос. ун-та, 2007.
98. Зингерман Б. Очерки истории драмы XX века: Чехов, Стринберг, Ибсен, Метерлинк,
99. Пиранделло, Брехт, Гауптман, Лорка, Ануй. М.: Наука, 1979.
100. Руднев В.П. Словарь культуры XX века: Ключевые понятия и тексты. М.: Аграф, 1999.
101. Русская литература рубежа веков (1890-е – начало 1920-х годов): В 2-х кн. / РАН Ин-т мир. лит. им. А.М. Горького; отв. ред. В.А. Келдыш. М.: Наследие. Кн. 1. 2000; Кн. 2. 2001.
102. Келдыш В.А., Дьякова Е.А. История русской литературы конца XIX – начала XX века: В 2-х т.. М.: Академия, 2007.
103. Пахарева Т.А. Русская литература рубежа XIX– XX веков. Курс лекций. Учеб. пос. для студентов-филологов. Киев: Изд. Дом Дмитрия Бураго, 2015.
104. Поэтика русской литературы конца XIX – начала XX века: Динамика жанра. Общие проблемы. Проза / Науч. ред.: В.А. Келдыш, В.В. Полонский. М.: ИМЛИ РАН, 2009.
105. Русский космизм: Антология философской мысли / Сост. С.Г. Семенов, А.Г. Гачевой. М.: Педагогика-Пресс, 1993.

106. Ключ Э. Ницше в России: Революция морального сознания. СПб.: Академ. проект, 1999.
107. Минц З.Г. О некоторых «неомифологических» текстах в творчестве русских символистов // Минц З.Г. Блок и русский символизм: Избранные труды: В 3 кн. Кн. 3: Поэтика русского символизма. СПб.: Искусство. СПб., 2004.
108. Силард Л. Поэтика символистского романа конца XIX – начала XX в. (В. Брюсов, Ф. Сологуб, А. Белый) // Проблемы поэтики русского реализма XIX в. Л., 1984. С. 265–284.
109. Ильев С.П. Русский символистский роман: Аспекты поэтики. Киев: Лыбидь, 1991.
110. Колобаева Л.А. Русский символизм. М.: Изд-во МГУ, 2000.
111. Буренина О.Д. Символистский абсурд и его традиции в русской литературе и культуре первой половины XX века. СПб.: Алетейя, 2005.
112. Топоров В.Н. Петербургский текст русской литературы: Избранные труды. СПб.: «Искусство-СПБ», 2003.
113. Тамарченко Н.Д. Русская повесть Серебряного века: (Проблемы поэтики сюжета и жанра). М.: Intrada, 2007.
114. Иванов Вяч. Вс. Звездная вспышка. (Поэтический мир Н.С. Гумилева) // Гумилев Н. Стихи: Письма о русской поэзии. М., 1989. С. 5–32.
115. Спивак Р.С. Русская философская лирика: 1910-е годы. И. Бунин, А. Блок, В. Маяковский. М.: Флинта: Наука, 2005.
116. Заманская В.В. Экзистенциальная традиция в русской литературе XX века: Диалоги
117. на границах столетий: Учебное пособие М.: Флинта: Наука, 2002.
118. Русский футуризм: Теория. Практика. Критика. Воспоминания / Сост. В.Н. Кирехина, А.П. Зиненков. М.: Наследие, 1999.
119. Сливицкая О.В. «Повышенное чувство жизни»: мир Ивана Бунина. М.: Российск. гос. гуманит. ун-т, 2004.
120. Московкина И.И. Между «pro» и «contra»: координаты художественного мира Леонида Андреева. Харьков: ХНУ имени В.Н. Каразина, 2005.
121. Московкина И.И. А. А. Краснова. Художественный мир «Суламифи» и «Звезды Соломона» А. И. Куприна: между неореализмом и постмодернизмом // Вісн. Харк. ун-ту. 2016. № 75 : Сер. Філологія. Вип. 75. С.93–99.
122. Московкина И.И. Сны и не только... (субъективная реальность в художественном мире Леонида Андреева) // Классические и постклассические литературные стратегии в пространстве современной культуры: коллективная монография / Под ред. И.И. Московкиной, Т.А. Шеховцовой. Харьков: ХНУ им. В.Н. Каразина, 2017. С.50–65.
123. Московкіна І. І. Метаяза Леоніда Андрєєва: поезика і концептуальна основа// Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Сер.

124. Удодов А.Б. Феномен М. Горького как эстетическая реальность: генезис и функционирование (1880-е – начало 1900-х годов). Воронеж, 1999.
125. История русской литературы XX века (20–90-е годы): Основные имена: Учебное пособие для филол. ф-тов ун-тов / Отв. ред. С.И. Кормилов. М.: Изд-во МГУ, 1998.
126. Голубков М.М. Русская литература XX века. После раскола: Учебное пособие. М., 2001.
127. Сухих И.Н. Двадцать книг XX века: Эссе. СПб.: Паритет, 2004.
128. Лихачев Д.С. Борис Леонидович Пастернак // Пастернак Б. Собр. соч. в 5-ти т. М., 1989. Т. 1. С. 544.
129. Гаспаров Б.М. Из наблюдений над мотивной структурой романа М.А. Булгакова
130. «Мастер и Маргарита» // Гаспаров Б.М. Литературные лейтмотивы. М., 1994. С. 28 – 82.
131. Семенова С.Г. Русская поэзия и проза 1920 – 1930-х годов. Поэтика – Видение мира – Философия. М, 2001.
132. Русская литература XX века: В 2-х т. / Под. ред. Л. П. Кременцова. М.: Академия, 2005.
133. Гордович К.Д. История отечественной литературы XX века. Пособие для гуманитарных вузов. СПб.: Изд-во Петербургский ин-т печати, 2000.
134. Русская литература XX века: Школы, направления, методы творческой работы.: Учебник для студентов высших учебных заведений / Под ред. С. И. Тиминой. СПб: Изд-во «Logos»; М.: Высшая школа, 2002.
135. Мусатов В.В. История русской литературы первой половины XX века (советский период). М.: Высшая школа, Академия, 2001.
136. Корниенко О. А. Мифопоэтическая парадигма русской прозы 30-х годов XX века: Векторы эстетического поиска в литературе метрополии и зарубежья. Киев: Логос, 2006.
137. Заярная И.С. Барокко и русская поэзия XX ст.: Типология и преемственность художественных форм. Киев: Издательско-полиграфич. центр Киевский университет, 2004.
138. Быков Д. 100 лекций о русской литературе XX века // Москва: Эксмо, 2019. 608 с.
139. Воронина Т.Н. Концептуальное содержание слов тематической группы «труд» в повести В. И. Белова «Привычное дело» // Вестник Череповецкого государственного университета. 2019. № 3 (90). С. 43-53.
140. Лейдерман Н., Липовецкий М. Современная русская литература: 1950–1990-е годы: пособие для студ. высш. учеб. заведений: В 2-х т. М.: Академия, 2002.
141. Канунникова И.А. Русская драматургия XX века. М.: Флинта, 2003.
142. Курицын В. Русский литературный постмодернизм. М.: ОГИ, 2000.

- 143.Мережинская А.Ю. Русский литературный постмодернизм. Киев, 2004.
- 144.Мережинская А.Ю. Русская постмодернистская литература: Учебник. Киев, 2007.
- 145.Липовецкий М. Паралогии: Трансформации (пост)модернистского дискурса в русской культуре 1920-2000 годов. М.: Новое литературное обозрение, 2008. 848 с.
- 146.Липовецкий М. Русский постмодернизм. (Очерки исторической поэтики). Екатеринбург: Урал. гос. пед. ун-т, 1997.
- 147.Черняк М. А. Массовая литература XX века : [учеб. пособие] / М. А. Черняк. М.: Флинта; Наука, 2007.
- 148.Купина Н. А. Массовая литература сегодня : [учеб. пособие] / Н. А. Купина, М. А. Литовская, Н. А. Николина. М.: Флинта; Наука, 2009.
- 149.Надозирная Т.В. Пелевин vs Набоков: «S.N.U.F.F.» как ремейк «Лолиты» // Вестник Омского государственного педагогического университета. Гуманитарные исследования. Омск, 2015. №3 (7). С. 53–56.
- 150.Надозирная Т.В. Загробные блуждания Цинцинната в романе В. Пелевина «Т»
- 151.// Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Філологія. - 2016. Вип. 75. С. 117-121.121.
- 152.Минералов Ю. История русской литературы, 90-е годы XX века. М.: Владос, 2002. 223 с.
- 153.Нефагина Г.Л. Русская проза конца XX века. М.: Флинта, Наука, 2005.
- 154.Литература русского зарубежья. Третья волна эмиграции: Учебное пособие /
- 155.Л.И.Шевченко, А.Ю.Мережинская, И.С.Заярная, К.М.Пахарева. Киев: Рута, 2003.
- 156.Склярова Т.В. Булгаковский код в романе В. Пелевина «Чапаев и пустота» // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія "Філологія". 2020. Вип. 86. С. 55-59.
- 157.Солдаткина Я. В. Современная словесность: актуальные тенденции в русской литературе и журналистике: монография. Москва, 2015.
- 158.Эпштейн М. Н. Поэзия и сверхпоэзия: О многообразии творческих миров. СПб. Азбука, Азбука-Аттикус, 2016
- 159.Уффельманн Дирк Дискурсы Владимира Сорокина. М.: Новое литературное обозрение, 2022.
- 160.Кукулин И. Прорыв к невозможной связи. Статьи о русской поэзии. Екатеринбург: Кабинетный учёный, 2019.
- 161.JAKUB KAPÍČIAK Píšem, teda (nie) som: Poetika performativity Dmitrija Prigova / I Write, Therefore I Am (Not): Performative Poetics of Dmitrij Prigov. University of Hradec Králové, 2020.
- 162.Twentieth-Century Russian Poetry Reinventing the Canon / Ed. By Katharine Hodgson, Joanne Shelton, Alexandra Smith. Oxford: Open Book Publishers, 2017.

СТРУКТУРА ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО ЗАВДАННЯ

Вступне фахове випробування відбувається у письмовій формі та передбачає відповідь на 2 теоретичних питання з російської мови (для вступників на навчання з предметного напрямку «слов'янські мови») або 2 теоретичних питання з історії російської літератури (для вступників на навчання з предметного напрямку «слов'янські літератури»).

Відповідь на кожне з питань оцінюється у 100 балів, максимальна кількість отриамних балів за екзаменаційне завдання - 200.

В умовах воєнного стану екзамен буде проводитися дистанційно в онлайн режимі за допомогою платформ ZOOM/ SKYPE/GOOGL MEET за погодженням з абітурієнтом.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ РОБОТИ (для вступників на навчання з предметного напрямку «слов'янські мови»)

За національною шкалою	За шкалою вищого навчального закладу	Визначення
5 (відмінно)	180 – 200	Робота відзначається повнотою і вичерпністю. Абітурієнт вільно орієнтується в концептуальному просторі курсу, володіє теоретичними та практичними знаннями з історичної граматики, лексикології та лексикографії, фонетики, морфеміка і словотвору, морфології, синтаксису, стилістики, культури мовлення, розуміє процеси розвитку мовних явищ; реалізує знання з основних понять і концепцій сучасної мовознавчої науки; вільно оперує мовознавчою термінологією; вміє самостійно аналізувати мовні факти і факти науки, демонструючи рівень мовної компетенції, різнобічні системні знання мовного матеріалу Імплементацию теоретичних знань до практики доведено до автоматизму
4 (добре)	160 – 179	Вище середнього рівня з кількома негрубими помилками. Абітурієнт володіє теоретичними знаннями, проте практичне їх застосування не є таким, що доведено до автоматизму. Загалом правильна робота з невеликою кількістю помилок. Абітурієнт має деякі прогалини в теоретичних знаннях, що не стосуються фундаментальних положень.

3 (задовільно)	159– 100	Непогано, але зі значною кількістю недоліків. Істотні лакуни в теоретичних знаннях, навички практичної роботи не виходять за межі застосування лише основних теоретичних положень на практиці, є виключно репродуктивними. Виконання задовольняє мінімальні критерії. Мають місце серйозні помилки.
2 (незадовільно)	0 – 99	Теоретичні знання відсутні. Абітурієнт спроможний виконувати аналіз мовного матеріалу лише на елементарному рівні.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ РОБОТИ (для вступників на навчання з предметного напрямку «слов'янські літератури»)

За національною шкалою	За шкалою вищого навчального закладу	Визначення
5 (відмінно)	180 – 200	Оцінка виставляється за: – повну, розгорнуту, аргументовану відповідь на поставлені запитання; – вільне володіння термінологією та чітке розуміння теоретичного матеріалу; – правильне обґрунтування теоретичних положень історико-літературними фактами; – послідовне, логічне викладення матеріалу; – грамотність, дотримання норм літературної мови.
4 (добре)	160 – 179	Оцінка виставляється за: – неповну, але вірну і аргументовану відповідь на поставлені запитання; – вільне володіння термінологією та чітке розуміння теоретичного матеріалу; – правильне обґрунтування теоретичних положень історико-літературними фактами; – послідовне, логічне викладення матеріалу; – грамотність, дотримання норм літературної мови. Допускаються неprincipові погрішності, що стосуються перерахованих вище вимог.

3 (задовільно)	159– 100	Оцінка виставляється тоді, коли: – відповіді дані не менш, ніж наполовину; – допущені фактичні та смислові неточності; – теоретичні знання поверхневі, а термінологія неточна; – матеріал викладається фрагментарно, з порушенням логічної послідовності; – висновки не в усьому вірні або непереконливі; – є стилістичні погрішності та не дотримання норм літературної мови
2 (незадовільно)	0-99	Оцінка виставляється, якщо: – не дані відповіді на поставлені запитання; – теоретико-літературні та історико-літературні знання низького рівня; – істотні помилки у вживанні термінів; – у викладі матеріалу та аргументації відсутня логіка; – виявлено слабе володіння нормами сучасної російської літературної мови.

Голова фахової атестаційної комісії

_____ **Олена ЧЕРНЦОВА**

Програму затверджено на засіданні приймальної комісії Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

Протокол № 3 від 03 квітня 2023 р.

Відповідальний секретар

_____ **Сергій ЄЛЬЦОВ**